

Dinleme Becerisiyle İle İlişkili Ölçek Geliştirme Süreci: Bir Tematik İçerik Analizi

The Process of Developing a Scale for Listening Comprehension: A Thematic Analysis Study

Sayfa | 2169

Necati GÜVENÇ ^{ID}, Yüksek lisans öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, necati.guvenç@ogr.dpu.edu.tr

Esra KARAKUŞ TAYŞI ^{ID}, Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, esra.karakus@dpu.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 20 Ağustos 2024
Kabul tarihi - Accepted: 5 Eylül 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Aralık 2024

Öz. Dinleme, daha anne karnında başlayan ve bireylerin yaşamları boyunca hayatı anlamlandırmasını sağlayan; bireysel, sosyal, akademik, kültürel hayatın her alanında varlığını gösteren en önemli becerilerden biridir. Alanyazında, dinlemede tutum, kaygı, motivasyon, özyeterlik gibi unsurları ölçmek için geliştirilmiş olan ölçek çalışmalarını incelemek bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutması bakımından araştırmacılara, ders sürecinin planlanması ve yürütülmesi bakımından öğretmenlere ve bireysel olarak öğrencilerin kendi dinleme becerilerine değin bilgi edinmesi ve dinleme becerilerine yönelik algılarını ve tutumlarını keşfetmesi bakımından öğrencilere katkı sunar. Bu bağlamda bu çalışmada, dinleme becerisine yönelik araştırmacılar tarafından yayımlanan ölçek geliştirme çalışmalarının "ölçek geliştirme süreçlerinin" belirli ölçütler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Türkiye'de eğitim alanında en bilindik veri tabanlarından olan ULAKBİM Ulusal Veritabanları, ERIC, YÖK Tez Tarama, Google Scholar, WOS ve ölçek taramada en çok kullanılan TOAD gibi indeksler araştırmaya dâhil olma ve araştırmadan hariç tutulma ölçütleri doğrultusunda taranarak 18 dinleme ölçeği geliştirme çalışması araştırma kapsamına alınmıştır. Makalelerde ulaşılan bulgular, tematik içerik analizi şeklinde analiz ve sentez süreçlerinden geçirilerek çalışma gerçekleştirilmiştir. Bulgular, çalışmaların birçoğunda kuramsal temellerin atıldığını ve araştırmanın amacının belirtildiğini göstermektedir. Ayrıca maddelerin yazılmasında uzman görüşüne sıklıkla başvurulurken olumsuz maddelere neredeyse hiçbir çalışmada yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaların birçoğunda yapı geçerliğinin belirlenmesinde AFA uygulanırken birçoğunda DFA uygulanmadığı belirlenmiş, güvenilirlik analizinde ise daha çok iç tutarlığa başvurulduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Dinleme, Ölçek Geliştirme, Tematik İçerik Analizi.

Abstract. Listening is one of the most crucial skills that begin in the womb and enables individuals to make sense of life throughout their lives. It manifests in every aspect of individual, social, academic, and cultural life. Examining scale studies developed to measure elements such as attitudes, anxiety, motivation, and self-efficacy in listening can provide valuable insights for researchers, teachers, and students. This study aims to examine the "scale development processes" of listening skills scales according to specific criteria. Databases such as ULAKBİM National Databases, ERIC, YÖK Thesis Search, Google Scholar, WOS, and TOAD were screened according to inclusion and exclusion criteria, and 18 listening scale development studies were included. The findings obtained from these articles were analyzed and synthesized through thematic content analysis. The findings indicate that most studies laid theoretical foundations and clearly stated their purpose. Expert opinions were frequently sought in item writing, while almost no negative items were included. Exploratory Factor Analysis (EFA) was commonly used to determine construct validity, while Confirmatory Factor Analysis (CFA) was less frequently applied. Reliability analysis predominantly utilized internal consistency. In summary, this study provides an overview of the methodologies and processes used in developing scales for listening skills. It highlights the importance of theoretical foundations, expert consultations, and the frequent use of EFA in validation. These findings offer valuable insights for future research, teaching practices, and student self-assessment in listening skills.

Keywords: Turkish Language Education, Listening, Scale Development, Thematic Content Analysis.

Extended Abstract

Introduction. In today's technological and scientific world, the needs of individuals and society differ significantly from those in the past. It is crucial to identify these needs, understand their causes and formation, and conduct studies to address them. Listening, a fundamental skill in native language education, has also evolved with the changing world. Recognizing that listening is the most used and needed linguistic skill in daily life, it is essential to give it as much importance as other language skills and conduct more research on it (Hamzadayı, 2021). More research on listening skills is necessary to identify individuals' needs, attitudes, and perceptions towards listening. To measure these, certain scales are required.

Scientific research requires that the concepts, topics, or variables being studied are measurable. However, assigning value to concepts such as perceptions, attitudes, and values in social sciences is not as straightforward as in the physical sciences. The subjective evaluation of social phenomena by participants poses challenges for objective measurement. To overcome these, scales are used in social and educational sciences. Scales classify objects or subjects based on certain data and are instruments for collecting data fundamental to scientific research (Altunışık, 2023). Scales can be used to identify various variables such as perceptions, attitudes, anxiety, motivation, and self-efficacy in educational sciences.

The need to measure a psychological variable arises from recognizing the deficiencies of existing scales or the curiosity about a new variable (Erkuş, 2019). If existing scales do not adequately serve the purpose, researchers develop new scales. Scale development involves several stages, including clarifying the general objectives, formulating specific research questions or hypotheses, defining the target population and sample, and writing scale items. Pilot testing and revisions are then conducted, followed by final application and adjustments.

The importance of validity and reliability in scale development is emphasized in many studies (Gürefe and Kan, 2013; Hinkin, 1995; Ercan and Kan, 2004; Karakoç and Dönmez, 2014; Lamm, Lamm, and Edgar, 2020; Şahin ve Derin, 2023; Erkuş, 2020). Recommended measures include expert review, content validity, construct validity using factor analysis, and reliability through internal consistency. Properly developed scales help ensure accurate and reliable measurements. In the context of Turkish language education, numerous listening scales have been developed, but no studies have examined their development processes. This thematic content analysis (meta-synthesis) aims to fill this gap, providing researchers with insights into the general trends in existing scale development studies and aiding in improving future scales' validity and reliability.

Method. This study employs a qualitative meta-synthesis approach to analyze and synthesize the processes of developing scales for listening skills in native language education in Turkey. The research aims to evaluate these scales according to established scale development criteria. Key questions addressed include the item writing process, frequency of negative items, sources of expert opinions, preliminary evaluations, number of items and response categories, presentation of items, types of samples used, sample sizes, validity and reliability measures, and factor structures.

The study included 18 relevant scale development studies identified through a comprehensive search of databases such as ULAKBİM, ERIC, YÖK Thesis Database, Google Scholar, WOS, and TOAD, filtering out duplicates and irrelevant studies. The included studies were coded and categorized into themes related to attitudes, self-efficacy, anxiety, proficiency, motivation, and other topics. The

Güvenç, N. ve Karakuş Tayşi, E. (2024). Dinleme becerisiyle ilgili ölçek geliştirme süreci: Bir tematik içerik analizi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (3), 2169-2191.*

DOI. 10.51460/baebd.1536512

analysis involved synthesizing these themes to highlight similarities and differences among the studies. The findings were then synthesized to draw comprehensive conclusions about the development of scales for listening skills in native language education.

Results. This study analyzed and synthesized listening skill scale development research, categorizing the scales by themes such as attitude, self-efficacy, anxiety, proficiency, motivation, and others.

- Attitude Scales: Five scales developed post-2015, used participant feedback and literature review, included negative items, and consulted experts.
- Self-Efficacy Scales: Three scales from 2013, 2019, and 2021, used participant feedback and literature review, no negative items, and consulted experts.
- Anxiety Scales: Two scales from 2013 and 2016, used literature review without participant feedback, no negative items, and consulted experts.
- Proficiency Scales: Two scales from 2014 and 2018, varied methods for item writing, and consulted experts.
- Motivation Scale: One scale from 2021, used participant feedback and literature review, included one negative item, and consulted experts.
- Other Scales: Five scales from 2016 onwards, mostly used participant feedback and literature review, with varying expert consultation practices.
- Table 1: Details introduction and item pool creation processes for each scale.
- Table 2: Information about form, sample, and sample size.
- Table 3: Analysis of scales, showing use of exploratory factor analysis (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA), content validity, and internal consistency measures.

Discussion and Conclusion. The findings indicate a lack of sufficient scales for listening skills in native language education, with most existing scales focusing on attitudes and other areas. More scales are needed for motivation, anxiety, proficiency, and self-efficacy. Additionally, scales should be developed for various educational levels, include negative items for better reliability, and consult a diverse range of experts. Future scale development should ensure pre-testing, conduct both EFA and CFA, and consider broader reliability measures beyond internal consistency.

Giriş

Günümüz teknoloji ve bilim dünyasında bireylerin ve toplumun ihtiyaçları geçmiş gereksinimlere göre farklılık göstermekte, bu ihtiyaçları tespit etmek, neden ve nasıl oluştuğunu belirlemek ve eksiklikleri giderebilmeye yönelik çalışmalar yapmak önem arz etmektedir. Ana dili eğitiminin temel becerilerinden biri olan dinlemeye yönelik ihtiyaçlar da değişen dünya ile birlikte yeniden biçimlenmektedir. Günlük yaşamda en çok kullanılan ve ihtiyaç duyulan dilsel beceri alanının dinleme olduğu düşünüldüğünde bu konuya da diğer dilsel beceri alanları kadar önem verilmesi ve bilimsel bir disiplin olarak üstünde daha çok araştırma yapılması gerektiği söylenebilir (Hamzadayı, 2021). Dinleme becerisine yönelik daha çok araştırma yapılması durumunda ise bireylerin dinleme alanına yönelik gereksinimlerini tespit etmek, dinlemeye yönelik tutum ve algılarını belirlemek gerekmektedir. Bu ölçümün yapılabilmesi için ise belli başlı ölçeklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilimsel çalışmalarda bilimsel olmanın temel koşulu, araştırılan konular, kavramlar veya değişkenlerin ölçülebilir nitelikte olmasıdır. Ancak, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılmakta olan algı, tutum ve değerler gibi kavramlar/yapılar/değişkenlere değer atama işi bilimsel araştırmadaki nesnelere dünyasındaki kadar kolay olmamaktadır. Sosyal olguların algılanması veya değerlendirilmesi tamamen katılımcının veya cevaplayıcının sübjektif değerlendirmesine bağlı olduğundan objektif bir ölçüm yapmanın zorluğu da ortaya çıkmaktadır. Bu zorluğu aşabilmek için sosyal bilimler ve eğitim bilimleri alanında ölçekler kullanılmaktadır. Ölçekler, deneklerin veya nesnelere belli veriler esas alınarak tasnif edildikleri araçlar veya mekanizmalardır, bilimsel araştırmalarda temel teşkil edecek olan verilerin toplanmasında kullanılacak olan enstrümanlardır (Altunışık, 2023). Dolayısıyla ölçekler, eğitim bilimlerinde bireylerin özelliklerini veya algı, tutum, kaygı, motivasyon, özyeterlik gibi farklı değişkenlerini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılabilir. Psikolojik bir değişkenin ölçülmesi bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Bu ihtiyaç, var olan bir ölçeğin eksikliklerinin görülmesi, yeni bir değişkenin nasıl olduğunun merak edilmesi ve buna dayanarak bazı denenceleri test etme gibi çeşitli nedenlere dayanmaktadır. Mevcut ölçeklerin belirlenen amaca ne denli hizmet ettiğini irdelemek ise geçerlik çalışmalarını kapsamaktadır (Erkuş, 2019). Bu bağlamda daha önce ölçülmemiş bir değişkenin ölçülmesi, daha önce ölçülen ancak güncelliğini yitirmiş olan bir ölçekle güncel bir ölçümün yapılmasının mümkün olmaması, var olan ölçeklerin belirlenen amaca yeteri kadar hizmet etmediğinin tespit edilmesi durumu araştırmacıları yeni ölçekler geliştirmeye yöneltmektedir.

Bir konu alanında ölçek geliştirmek isteyen bir araştırmacının izlemesi gereken belli başlı aşamalar vardır. Cohen'e (2021) göre bir ölçeği kullanıma hazır hâle getirme süreci, genel bir amaç kümesi oluşturmayı ve bunları gerçek verilerin toplanabileceği somut, araştırılabilir alanlara dönüştürmeyi hedeflemektedir. İlk olarak, bir ölçeğin genel amaçları açıklığa kavuşturulmalı; sonrasında ise genel amaçlar özel bir somut maça veya amaçlara dönüştürülmelidir. Ölçeğin ana hedeflerine karar verdikten sonra planlamanın ikinci aşaması, cevaplanacak araştırma sorularının ve/veya test edilecek hipotezlerin oluşturulması ile ilgilidir. Bunun akabinde araştırmacının hedef kitlesinin (evren) ve örnekleminin belirlenmesi gerekir. Bu aşamayı, araştırmacının amacını gerçekleştirecek alt konuların belirlenerek maddeleştirilmesi işlemi takip eder. Alt konuların belirlenmesi ve maddeleştirilmesinden sonra, bunların her biri ile ilgili özel bilgi gereksinimlerinin formülasyonuna yer verilir. Sonrasında gerekli olan ölçüm, ölçek, soru türlerine karar verilir ve ölçek maddeleri yazılır. Burada ölçek sorularının sırası, uzunluğu, tasarımı ve ölçeğin formatı belirlenir.

Güvenç, N. ve Karakuş Tayşi, E. (2024). Dinleme becerisiyle ilgili ölçek geliştirme süreci: Bir tematik içerik analizi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (3), 2169-2191.*

DOI. 10.51460/baebd.1536512

Araştırmacı burada her bir konunun işlendiğinden ve birden fazla madde ile temsil edildiğinden emin olmalıdır. Sonrasında pilot bir uygulama yapılarak ölçek üzerinde gereken düzenlemeler gerçekleştirilir. Nihâyetinde ölçeğin son hâli uygulanır ve hatırlatıcılar gönderilir.

Altunışık'a (2023) göre ölçek geliştirmek isteyen bir araştırmacı öncelikle ölçülmek istenen şeyi açıkça belirtmelidir. Ölçek geliştirme çalışması yapılırken muhakkak teorik arka plan sağlanmalıdır. Böyle bir çalışmadan önce her daim ilgili olabilecek tüm sosyal bilim teorileri dikkate alınmalıdır. Ölçülecek yapının ve ölçeğin kendisinin spesifik olması gerekmektedir. Yapının anlamı ve tanımı diğer yapılardan açıkça ayırt edilebilir olmalıdır (Kumar, vd. 2018). Altunışık'a (2023) göre ölçek geliştirmenin ikinci aşamasında ise başlangıç madde havuzunun oluşturulması vardır. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken konular arasında amacı yansıtan ifadelerin (maddelerin) seçilmesi, iyi ve kötü madde özellikleri ile maddelerin yazılmasında pozitif ve negatif ifadelerin kullanılmasına yönelik hususlar yer almaktadır. Ölçek geliştirmenin üçüncü aşaması ölçek formatının belirlenmesidir. Burada araştırmacı benimsenecek olan formata karar verirken katılımcıların dil becerilerine ve entelektüel düzeylerine dikkat etmelidir. Ölçek geliştirmenin dördüncü aşamasında başlangıç madde havuzunun uzmanlarca değerlendirilmesi vardır. Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirme neticesinde bazı maddeler olduğu gibi kalırken, bazıları iptal edilebilir ve bazıları ise çeşitli değişiklikler yapılarak havuzda tutulabilir. Bu aşamada içerik geçerliği, kapsam geçerliği gibi unsurlar maksimize edilir. Sonraki aşamada ise geçerlik için belirli yapıların veya maddelerin havuza ilave edilmesi vardır. Revize edilen madde havuzuna ilk saha çalışması uygulanır ve ölçeğe ilişkin ilk veriler toplanır. Sonraki aşama ise madde analizi ve faktör analizidir. Sonrasında güvenilirlik analizleri gerçekleştirilir, geçerlik çalışmaları yapılır ve büyük ölçekte bir örneklem üzerinden madde havuzunun test edilmesi sağlanır. Tüm bunlar sonucunda ise nihâi ölçeğin optimizasyonu sağlanarak yeni, geçerli ve güvenilir bir ölçek elde edilmiş olur.

Ölçek geliştirme sürecinde geçerlik ve güvenilirliğin ne kadar önemli olduğu birçok çalışmada ifade edilmektedir (Ercan ve Kan, 2004; Erkuş, 2020; Güreffe ve Kan, 2013; Hinkin, 1995; Karakoç ve Dönmez, 2014; Lamm vd., 2020; Şahin ve Derin, 2023) Bununla beraber alanyazında araştırmacılara tavsiye edilen geçerlik ve güvenilirlik önlemleri ile ilgili farklı çalışmalarda farklı görüşler olsa da (Aydın vd., 2023; Bajpai ve Bajpai, 2014; McMillan ve Schumacher, 2013; Mohajan, 2017; Slavec ve Drnovsek, 2012; Özbaşı, 2022) ölçek geliştirme çalışmalarında araştırmacılara tavsiye edilen geçerlik ve güvenilirlik önlemleri genel olarak şu şekildedir:

Geçerlik Önlemleri;

- Uzman görüşünün alınması: Ölçek maddelerinin ve yapısının doğruluğunu sağlamak amacıyla alanında uzman kişilerin görüşleri alınmalıdır.
- Kapsam geçerliği: Ölçekte yer alan maddelerin, ölçülmek istenen tüm boyutları kapsadığının değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- Görünüş geçerliği: Ölçek maddelerinin, yüzeyde ölçmek istenen özelliği temsil edip etmediğinin değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- Yapı geçerliği: Faktör analizi yöntemleri (açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi) kullanılarak ölçeğin yapısı doğrulanmalıdır.
- Ölçüt geçerliği: Ölçeğin sonuçlarının, başka bir ölçüt veya başka bir ölçekle uyum içinde olup olmadığı incelenmelidir.

- Veri toplama aracı hakkında bilgi verilmelidir.
- Veri analiz sürecinin ve değerlendirmenin kimler tarafından yapıldığı açıklanmalıdır.
- Varsayımlar ve sınırlılıklar açıkça betimlenmelidir.
- Örneklem özellikleri açıklanmalıdır.
- Katılımcı gönüllülüğü alınmalıdır.
- Ölçek maddeleri yeterli sayıda ve nitelikte olmalıdır.
- Psikometrik nitelikler: Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin detaylı bir şekilde raporlanması ve tekrar test edilmesi.

Güvenirlik Önlemleri;

- Uzman görüşünün alınması: Maddelerin ve ölçek yapısının güvenilirliğini sağlamak için uzmanların görüşleri alınmalıdır.
- Pilot uygulama: Ölçeklerin küçük bir örneklem üzerinde ön denemelerinin yapılması ve gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir.
- Güvenirlik hesaplamalarının belirtilmesi: İç tutarlık katsayıları (örn. Cronbach alfa) ve diğer güvenirlik katsayılarının belirtilmesi gerekmektedir.
- Değerlendiriciler arası güvenirlik çalışmasının yapılması: Farklı değerlendiriciler arasındaki tutarlılık sağlanmalıdır.
- Katılımcı görüşünün alınması: Katılımcıların geri bildirimlerinin alınması ve gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir.
- Veriler arasındaki tutarlılığın kontrol edilmesi: Farklı zamanlarda ve farklı örneklemeler üzerinde ölçeğin tutarlılığı kontrol edilmelidir.
- Madde sayısı: Güvenirliği artırmak için yeterli sayıda madde kullanılmalıdır.
- Psikometrik nitelikler: Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin detaylı bir şekilde raporlanması ve tekrar test edilmesi.

DeVellis'e (2011) göre yukarıda ifade edildiği gibi ölçek geliştirme sürecinde geçerliği ve güvenirliliği sağlamak oldukça önemlidir ancak ölçek geliştirmenin temel ölçütü yalnızca geçerlik ve güvenirliliği sağlamak değildir. Geçerlik ve güvenirliliğin sağlanmasının yanı sıra tepki sürecine dikkat etmek, katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri tepkilerin analiz edilmesi, ölçeğin doğru çalıştığını ve beklenen ölçüm sonuçlarını verdiğini doğrulamak açısından önemlidir. Bunun yanında ölçeğin iç ve dış yapısına dikkat etmek gerekmektedir. Ölçeğin iç yapısı, maddeler arasındaki ilişkilerin analiz edilmesiyle değerlendirilirken faktör analizi gibi yöntemlerle ölçeğin ölçmek istediği yapıyı ne kadar iyi temsil ettiğine bakılmalıdır. Ölçeğin dış yapısı, yani dış geçerliliği; ölçüm sonuçlarının başka ölçümlerle veya değişkenlerle olan ilişkisi üzerinden değerlendirilir. Ayrıca sonuçsal geçerliğin sağlanması adına ölçeğin kullanımının sonucunda ortaya çıkan etkiler değerlendirilmelidir (Lamm vd., 2020).

Alanyazın incelendiğinde, ana dili eğitimi alanında birçok dinleme ölçeği geliştirildiği görülmektedir. Ancak geliştirilen bu ölçeklerin, ölçek geliştirme süreçlerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda dinleme becerisine yönelik geliştirilen ölçeklerin ölçek geliştirme süreçlerini inceleyen bir tematik içerik analizi araştırması yapmak bu alanda yeni bir ölçek geliştirmek isteyen araştırmacılara var olan araştırmalar hakkında bilgi vermek, var olan ölçek geliştirme çalışmalarındaki genel eğilimi ortaya koymak, kendi çalışmalarını var olan çalışmalardan ayırt edebilmek ve ölçek geliştirme ölçütlerine göre kendi çalışmalarına yön vermek bakımından önemli

görülmektedir. Bunun yanı sıra dinleme becerisine yönelik çalışmaların diğer becerilere göre daha kısıtlı olması, dinleme becerisine yönelik geliştirilen ölçek çalışmalarının da az olması ve mevcut durumun bu araştırma ile ortaya konması bakımından bu çalışmanın önemini ifade etmektedir. Bu bağlamda dinleme becerisine yönelik ölçek geliştirmek isteyen araştırmacıların bu çalışmanın bulgularından yararlanarak ölçek geliştirme süreçlerini iyileştirebilmesi ve daha nitelikli hâle getirebilmesi, geliştirecekleri ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliklerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilmesini desteklemek amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye’de ana dili eğitiminin temel becerilerinden dinleme becerisine yönelik geliştirilen ölçeklerin ölçek geliştirme süreçlerinin yorumlanması ve sentezlenmesi için nitel desende tasarlanarak tematik içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalık ve Sözbilir’e (2014) göre tematik içerik analizi, aynı konu üzerinde yapılan çalışmaların ana şablonlar veya tema oluşturularak sorgulayıcı bir perspektifle sentezlenmesi ve yorumlanmasıdır. Bir araştırma yöntemi olarak nitel tematik içerik analizi, problem tanımlama, dâhil etme kriterleri, veri toplama, odaklanılan çalışmalar arasındaki farklılık ve benzerliklerin tanımlanması ve bulguların analizini içerir (Thorne vd., 2004). Thomas ve Harden (2008) ise tematik içerik analizini bir tematik sentezleme metodu olarak yorumlamışlardır ve tematik sentezleme yapmak için nitel araştırmaların bulgularını sentezleyen bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Patton (2018) bu tarz çalışmaları değerlendirmenin değerlendirmesi şeklinde ifade etmiştir. Buradan hareketle mevcut çalışmada, dinleme becerisine yönelik geliştirilen ölçeklerin; ölçek geliştirme ölçütlerine göre değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bu çalışmalarda öncelikle araştırma soruları geliştirilir ve ilgili çalışmalar belirlenir. Sonrasında hangi araştırmaların çalışmaya dâhil edileceği dâhil etme ve hariç tutma kriterlerine göre belirlenir ve çalışmaya dâhil edilen araştırmalar değerlendirilir ve ardından analitik olarak gözden geçirilir (Erwin vd., 2011). Bu bağlamda öncelikle aşağıdaki sorular belirlenerek bu sorulara yanıt aranmıştır. Buna göre;

Dinleme becerisine yönelik belirlenen ana temalar doğrultusunda;

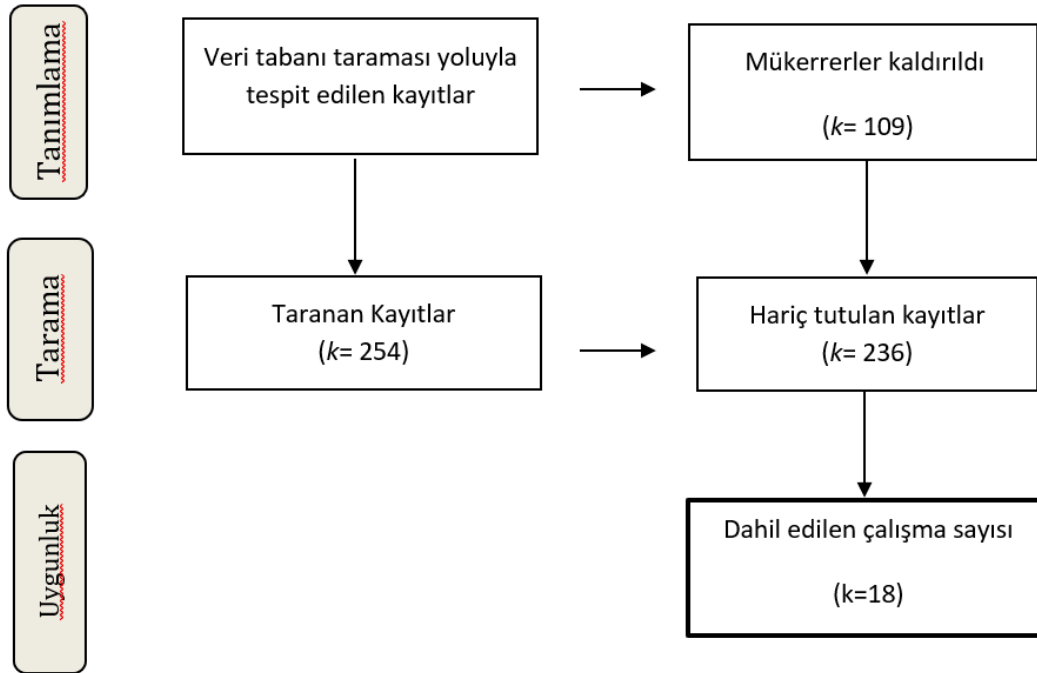
1. Geliştirilen ölçeklerde madde yazım süreçleri nasıl gerçekleştirilmiştir?
2. Geliştirilen ölçeklerde olumsuz maddeye yer verilme durumu nasıldır?
3. Geliştirilen ölçeklerde uzman görüşü kimlerden sağlanmıştır?
4. Geliştirilen ölçeklerde ön değerlendirme uygulamasının gerçekleştirilme durumu nasıldır?
5. Geliştirilen ölçeklerde kaç madde sayılarının dağılımı nasıldır?
6. Geliştirilen ölçeklerdeki cevap kategorisi sayısının dağılımı nasıldır?
7. Geliştirilen ölçeklerin maddeleri çalışmada verilme durumu nasıldır?
8. Geliştirilen ölçeklerde hangi tür örneklemeler ile çalışılmıştır?
9. Geliştirilen ölçeklerde örneklem büyüklükleri nasıldır?
10. Geliştirilen ölçeklerde geçerlik nasıl sağlanmıştır? Hangi geçerlik analiz türleri kullanılmıştır?
11. Geliştirilen ölçekte güvenilirlik nasıl sağlanmıştır? Hangi güvenilirlik türleri kullanılmıştır?
12. Geliştirilen ölçeğin faktör boyutunun dağılımı nasıldır?

Verilerin toplanması

Analiz yapabilmek için bir konu alanında yapılmış optimum sayıda nitel araştırmaya gereksinim duyulur. Yapılan nitel araştırmalar o alandaki kavramı veya problem durumunu açıklamaya yetecek, teori oluşturulabilecek seviyede olmalıdır (Aspfors ve Fransson , 2015). Dolayısıyla doğru ve nitelikli bir yorumlama ve sentezleme işlemi yapılabilmesi için, maksimum çeşitlilik adına 2024 yılına değin ana dili eğitiminde dinleme becerisine yönelik geliştirilen tüm ölçek geliştirme çalışmaları araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın amacı belirlendikten sonra amaca uygun çalışmaları bulabilmek adına Türkiye’de eğitim alanında en bilindik veri tabanlarından olan ULAKBİM Ulusal Veritabanları, ERİC, YÖK Tez Tarama, Google Scholar, WOS ve ölçek taramada en çok kullanılan TOAD gibi indeksler taranmış ve 363 sonuca ulaşılmıştır. Taranan çalışmaların 109’u tekrar eden çalışmalar olduğundan, 236’sı ise uyarılama, ilişkisel çalışmalar, ana dili eğitiminde dinleme ölçeği olmaması gibi nedenlerle hariç tutulmuştur. Tüm bu aşamalardan sonra 18 dinleme ölçeği geliştirme çalışması araştırma kapsamına alınmıştır. İfade edilen süreç PRISMA diyagramı ile aşağıda gösterilmiştir:

Verilerin analizi

Çalışmada (Şahin ve Boztunç Öztürk, 2018) tarafından geliştirilen “Ölçek Geliştirme Süreci Formu” araştırmanın amacına göre uyarlanmış, iki alan uzmanından da görüş alınarak kodlar, ana ve alt temalar belirlendikten sonra (Staneva vd., 2015) çalışmaya dâhil edilen araştırmaların analiz edilmesi ile ortak temalarla birlikte bu temalara ait alt temalar oluşturulmuş, çalışmaya dâhil edilen araştırmaların benzer ve farklı yönleri ortaya konmuştur. Çözümleme ve yorumlama sürecinden sonra ise elde edilen bulgular sentezleme sürecinden geçirilerek çıkarımlar yapılmıştır.

Mevcut çalışmaya dâhil edilen araştırmalar aşağıdaki gibi kodlanmıştır:

Tablo 1.
Makalelere Ait Kodlar ve Ana Temalar

Ana Tema Kodları	Temalar
T	Tutum, ilgi vb. yönelik geliştirilen ölçekler
Ö	Öz-yeterliğe yönelik geliştirilen ölçekler
K	Kaygıya yönelik geliştirilen ölçekler
Y	Yeterliğe yönelik geliştirilen ölçekler
M	Motivasyona yönelik geliştirilen ölçekler
D	Diğer konularda geliştirilen ölçekler

Geçerlik ve güvenilirlik

Lecompte ve Goetz'a (1982) göre nitel araştırmalarda geçerliğin sağlanması amacıyla ayrıntılı betimleme yapılmalıdır. Bu bağlamda mevcut araştırmada incelenen ölçek geliştirme çalışmaları detaylı bir şekilde incelenmiş, çözümlenmiş ve betimlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2021) göre nitel bir araştırmada tutarlılık, başka bir araştırmacının aynı veriyi kullanarak farklı zamanda aynı sonuca ulaşım ulaşamayacağını belirlemesidir. Bu bağlamda bu çalışmada tutarlılığı artırmak için veriler betimsel bir yaklaşımla sunulmuş, mevcut araştırmaya birden fazla araştırmacı dâhil edilmiş, verilerin incelenmesi, çözümlenmesi, değerlendirilmesi ve sentezlenmesinde başka araştırmacılar tarafından teyit alınmıştır. Kennedy ve Macneela'a (2013) göre içerik analizi çalışmalarında geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için çalışmanın amacı ve araştırma soruları açık olarak belirtilmeli; tematik içerik analizi çalışmalarında geçerliği sağlamak adına veri toplama metodu, dâhil edilme ve hâriç tutulma ölçütleri detaylı bir şekilde açıklanmalıdır. Bu çalışmada da araştırmanın amacı ve araştırma soruları, veri toplama metodu net bir şekilde ifade edilmiş, dâhil olma ve hâriç tutulma ölçütleri açıklanmıştır. Ayrıca yine geçerliği sağlamak adına dinleme becerisine yönelik yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının sayısı ve bu çalışmalardan mevcut araştırmaya dâhil edilenler detaylı bir şekilde gösterilmiştir. Ayrıca güvenilirliği artırmak amacıyla ortak temalar birden fazla alan uzmanı tarafından belirlenmiş ve kodlayıcılar arasındaki tutarlılık sağlanmıştır. Verilerin çözümlenmesi ve ortak temaların oluşturulması süreci ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Bulgular

Tablo 1.
Geliştirilen ölçeğin giriş bölümü ve madde havuzunun hazırlanma sürecini kontrol eden form

Ana Tema	Makalenin Kodu	Yayın Yılı	Giriş		Madde Havuzunun Hazırlanması													
			Amacın Belirtilmesi	Kuramsal Temellerin Tanımlanması	Madde Yazım Süreci				Olumsuz Maddeler		Uzman Görüşü		Uzman Nitelikleri				Ön Değerlendirme Uygulaması	
					Görüş Alma	Kaynak Tarama	Diğer	Var	Yok	Hayır	Evet	Konu Alanı	Ölçme ve Değerlendirme	Diğer	Belirtilmiş	Hayır	Evet	
Tutum	T1	2015	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	
	T2	2021	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	
	T3	2017	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	✓	
	T4	2016	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	
	T5	2023	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	
Öz Yeterlik	Ö1	2013	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	✓	
	Ö2	2019	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	✓	-	
	Ö3	2021	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	
Kaygı	K1	2016	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓	-	
	K2	2013	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	
Yeterlik	Y1	2018	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	
	Y2	2014	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	
Motivasyon	M1	2021	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	
Diğer	D1	2022	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	
	D2	2019	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	
	D3	2016	✓	✓		✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	
	D4	2017	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	
	D5	2022	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	

Tablo 1'e bakıldığında "T" ana temasına ait 5 ölçek geliştirme çalışmasının olduğu görülmektedir. Dinlemede tutum ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin yayın yıllarına bakıldığında ölçeklerin tümünün 2015 ve sonrasında geliştirildiği tespit edilmiştir. Dinlemede tutum ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin her birinde araştırma amacı belirtilmiş ve kuramsal temeller tanımlanmıştır. Dinlemede tutum ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin madde yazım sürecine bakıldığında hepsinde katılımcı görüşü alınırken biri hariç hepsinde madde yazım sürecinde kaynak taraması yapıldığı belirlenmiştir. İlgili ölçeklere bakıldığında ikisinde olumsuz madde varken üçünde olumsuz madde yer almamaktadır. İlgili ölçeklerin tümünde uzman görüşü alınmıştır. Ölçeklerin üçünde hem konu alanı uzmanından hem de ölçme-değerlendirme uzmanından görüş alındığı görülürken ölçeklerin birinde yalnızca konu alanı uzmanından görüş alındığı görülmüş, ölçeklerin birinde ise uzman görüşü alınıp alınmadığının belirtilmediği görülmüştür. İlgili ölçeklerin tümünde ön değerlendirme uygulaması yapılmıştır.

Tablo 1'e göre "Ö" ana temasına ait 3 ölçek geliştirme çalışmasının olduğu görülmektedir. Dinlemede öz yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin yayın yıllarına bakıldığında ölçeklerin birinin 2013 yılında, birinin 2019 yılında, diğerinin ise 2021 yılında geliştirildiği tespit edilmiştir. Dinlemede öz yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin her birinde araştırmanın amacının belirtildiği ve kuramsal temellerin tanımlandığı belirlenmiştir. Bu ölçeklerin madde yazım sürecine bakıldığında her bir ölçek geliştirme çalışmasında katılımcı görüşüne ve kaynak taramasına başvurulmuştur. Dinlemede öz yeterliği ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin hiçbirinde olumsuz maddenin yer almadığı görülürken her bir ölçekte uzman görüşüne başvurulduğu görülmektedir. Ölçeklerde görüşüne başvuru alan uzman niteliklerine bakıldığında ise her bir ölçekte konu alanı uzmanının görüşüne başvurulurken yalnızca birinde ölçme-değerlendirme uzmanının görüşüne başvurulmuştur. İlgili ölçeklere bakıldığında iki ölçekte ön değerlendirme uygulamasının yapıldığı, birinde ise yapılmadığı belirlenmiştir.

Aynı tabloda "K" ana temasına ait 2 ölçek geliştirme çalışmasının olduğu tespit edilmiştir. Dinlemede kaygı ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin yayın yıllarına bakıldığında ölçeklerin birinin 2013 yılında, diğerinin ise 2016 yılında geliştirildiği görülmektedir. Dinlemede kaygı ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin ikisinde de araştırmanın amacının belirtildiği ve kuramsal temellerin tanımlandığı belirlenmiştir. Bu ölçeklerin madde yazım sürecine bakıldığında iki ölçek geliştirme çalışmasında da katılımcı görüşüne başvurulmadığı görülürken iki ölçekte de kaynak taramasına başvurulmuştur. Dinlemede kaygı ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin ikisinde de olumsuz maddenin yer almadığı görülürken iki ölçekte de uzman görüşüne başvurulduğu görülmektedir. Ölçeklerde görüşüne başvuru alan uzman niteliklerine bakıldığında ise ölçeklerin birinde yalnızca konu alanı uzmanının görüşüne başvurulurken diğerinde hem konu alanı uzmanının hem de ölçme-değerlendirme uzmanının görüşüne başvurulmuştur. İlgili ölçeklere bakıldığında ölçeklerin birinde ön değerlendirme uygulamasının yapıldığı, birinde ise yapılmadığı belirlenmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde "Y" ana temasına ait 2 ölçek geliştirme çalışmasının olduğu tespit edilmiştir. Dinlemede yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin yayın yıllarına bakıldığında ölçeklerin birinin 2014 yılında, diğerinin ise 2018 yılında geliştirildiği görülmektedir. Dinlemede yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin ikisinde de araştırmanın amacının belirtildiği ve kuramsal temellerin tanımlandığı belirlenmiştir. Bu ölçeklerin madde yazım sürecine bakıldığında ölçeklerden

birinde yalnızca katılımcı görüşüne başvurulurken diğerinde ise katılımcı görüşünün yanı sıra kaynak taramasına da başvurulmuştur. Dinlemede yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin ikisinde de olumsuz maddenin yer almadığı görülürken iki ölçekte de uzman görüşüne başvurulduğu görülmektedir. Ölçeklerde görüşüne başvurulmuş uzman niteliklerine bakıldığında ise her iki ölçekte de hem konu alanı uzmanının hem de ölçme-değerlendirme uzmanının görüşüne başvurulduğu; ölçeklerin birinde ön değerlendirme uygulamasının yapıldığı, birinde ise yapılmadığı belirlenmiştir.

Aynı tabloda “M” ana temasına ait yalnızca 1 ölçek geliştirme çalışmasının olduğu tespit edilmiştir. Dinlemede motivasyon ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeğin yayın yılına bakıldığında 2021 yılında geliştirildiği; araştırmanın amacının belirttiği ve kuramsal temellerin tanımlandığı görülmüştür. Madde yazım sürecinde hem katılımcı görüşüne hem kaynak taramasına başvurulmuştur. Ölçekte olumsuz maddenin yer aldığı tespit edilmiştir. Ölçekte görüşüne başvurulmuş uzman niteliklerine bakıldığında hem konu alanı uzmanı hem de ölçme-değerlendirme uzmanı olduğu; ön değerlendirme uygulamasının yapıldığı belirlenmiştir.

Tablo 1’e göre “D” ana temasına ait 5 ölçek geliştirme çalışmasının olduğu belirlenmiştir. Dinlemede diğer alanları ölçmeye yönelik geliştirilen bu ölçeklerin yayın yıllarına bakıldığında ölçeklerin 2016 ve sonrasında geliştirildiği görülmektedir. Bu ölçeklerin her birinde araştırmanın amacı belirtilmiş ve kuramsal temeller tanımlanmıştır. Bu ölçeklerin madde yazım süreci incelendiğinde yalnızca birinde katılımcı görüşüne başvurulduğu; her bir ölçek geliştirme çalışmasında kaynak taramasına başvurulduğu görülmektedir. İlgili ölçeklerin yalnızca birinde olumsuz maddenin yer aldığı her bir ölçekte uzman görüşüne başvurulduğu tespit edilmiştir. Ölçeklerde görüşüne başvurulmuş uzman niteliklerine bakıldığında ise bir ölçekte uzman niteliklerinin belirtilmediği, diğer ölçeklerde ise her birinde konu alanı uzmanının görüşüne başvurulurken yalnızca biri hariç hepsinde ölçme-değerlendirme uzmanının da görüşüne başvurulduğu saptanmıştır. İlgili ölçeklerin tümünde ön değerlendirme uygulaması da yapılmıştır.

Tablo 2’deki dinlemede tutum ölçmeye yönelik geliştirilen 5 ölçeğin madde sayısına bakıldığında 50 maddenin üzerinde madde yer alan ölçek bulunmadığı tespit edilmiştir. Tüm ölçeklerin 5’li cevap kategorisine sahip olduğu görülmektedir. Ölçeklerin yalnızca ikisinde maddeler açık şekilde verilmiştir. Ölçeklerin 3’ü ortaokul, 2’si lisans düzeyine yöneliktir. Ölçeklerin örneklem büyüklükleri ise 200-1000 arasında değişmektedir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 2.

Geliştirilen ölçeğin formunu ve örneklem büyüklüğünü kontrol eden form

Ana Tema	Makale Kodu	Geliştirilen Form								Örneklem					Örneklem Büyüklüğü						
		Madde Sayısı			Cevap Kategorisi Sayısı				Maddelerin Verilmesi		İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Diğer	100' ün altı	100-199	200-299	300-499	500-999	1000 ve üstü
		1-25 arası	25-50 arası	50 üzeri	3' lü	4' lü	5' li	7' li	Evet	Hayır											
Tutum	T1	✓	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	
	T2	✓	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	
	T3	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	
	T4	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	
	T5	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	
Öz Yeterlik	Ö1	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	
	Ö2	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	
	Ö3	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	
Kaygı	K1	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	
	K2	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	
Yeterlik	Y1	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	
	Y2	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	
Motivasyon	M1	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	
Diğer	D1	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	
	D2	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	
	D3	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	
	D4	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	
	D5	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	

Tablo 2 incelendiğinde dinlemede öz yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen 3 ölçeğin var olduğu ve bunların madde sayısına bakıldığında 50 maddenin üzerinde madde yer alan ölçek bulunmadığı tespit edilmiştir. 2 ölçeğin 5'li, diğer ölçeğin 7'li cevap kategorisine sahip olduğu ve yalnızca birinde maddelerin açık şekilde verildiği görülmüştür. Ölçeklerin 1'i ortaokul, 2'si lisans düzeyine yöneliktir. Ölçeklerin örneklem büyüklükleri ise 200-500 arasında değişmektedir.

Sayfa | 2183

Aynı tabloda dinlemede kaygı ölçmeye yönelik geliştirilen 2 ölçeğin madde sayısına bakıldığında iki ölçeğin de 25-50 madde aralığında madde yer alan ölçek olduğu görülmektedir. 2 ölçeğin de 5'li cevap kategorisine sahip olduğu görülmektedir. Ölçeklerin ikisinde de maddeler açık şekilde verilmemiştir. Ölçeklerin 1'i ortaokul, 1'i lisans düzeyine yöneliktir. Ölçeklerin örneklem büyüklükleri ise 300-1000 arasında değişmektedir.

Tablo 2'ye göre dinlemede yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen 2 ölçeğin madde sayısına bakıldığında 50 maddenin üzerinde madde yer alan ölçeğe rastlanmamıştır. Ölçeklerden birinin 3'lü, diğerinin ise 5'li cevap kategorisine sahip olduğu görülmektedir. Ölçeklerin birinde maddeler açık şekilde verilirken diğerinde maddeler açık şekilde verilmemiştir. Ölçeklerin 1'i ilkökul, 1'i lisans düzeyine yöneliktir. Ölçeklerin birinin örneklem büyüklüğü 100'ün altındayken diğerinin örneklem büyüklüğü ise 1000'in üzerindedir.

Aynı tabloda dinlemede motivasyon ölçmeye yönelik geliştirilen tek ölçeğin madde sayısı 25'in altındadır. Ölçeğin 5'li cevap kategorisine sahip olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan maddeler açık şekilde verilmiştir. İlgili ölçek ortaokul öğrencilerine yönelik olarak geliştirilmiş ve örneklem büyüklüğü 1000'in üzerindedir.

Tablo 2'ye bakıldığında dinlemede diğer alanları ölçmeye yönelik geliştirilen 5 ölçeğin bulunduğu ve bunlarda da 50 maddenin üzerinde madde yer alan ölçeğe rastlanmamıştır. Tüm ölçekler 5'li cevap kategorisine göre hazırlanmıştır. Ölçeklerin biri hariç hepsinde maddeler açık şekilde verilmiştir. Ölçeklerin 4'ü ortaokul, 1'i lisans düzeyine yöneliktir. Ölçeklerin örneklem büyüklükleri ise 300-1000 arasında değişmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde dinlemede tutum ölçmeye yönelik geliştirilen 5 ölçeğin tümünde AFA yapılırken bu 5 ölçekten 3'ünde DFA da yapılmıştır. Ölçeklerin tümünde analiz yapılan gruplar farklıdır ve ölçüt geçerliğini sağlamak adına yalnızca kapsam geçerliğine yönelik uygulama yapılmıştır. Bütün ölçeklerde madde analizi yapılmış ve ölçeklerin iç tutarlığına yönelik çalışılmıştır. Ölçeklerin faktör boyutları ise farklılık göstermektedir.

Tablo 3'e göre dinlemede öz yeterlik ölçmeye yönelik geliştirilen 3 ölçeğin tümünde AFA yapılırken bu 3 ölçekten yalnızca birinde DFA da yapılmıştır. Analiz yapılan grupların ikisi farklıyken bir ölçekte bu soruya cevap bulunamamıştır. Ölçeklerin üçünde de ölçüt geçerliğini sağlamak adına yalnızca kapsam geçerliği çalışması yapıldığı görülmektedir. Ölçeklerin ikisinde madde analizi yapılırken birinde madde analizine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ölçeklerin tümünde iç tutarlık çalışılmıştır. Ölçeklerin faktör boyutları ise farklılık göstermektedir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 3. Geliştirilen ölçeğin analiz sürecini kontrol eden form

Ana Tema	Makale Kodu	Analizler																						
		Yapı Geçerliliği			Hem AFA hem DFA Yapılan Çalışmalardaki Gruplar			Ölçüt Geçerliliği				Madde Analizi			Güvenirlilik			Faktör Boyutu						
		AFA	DFA	Yapılmamı	Aynı	Farklı	Belirtilmem iş	Uygunluk Geçerliliği	Yordama Geçerliliği	Kapsam Geçerliliği	Yapılmamı	Alt-üst grup analizi	Madde test korelasyonu	Yapılmamı	İç Tutarlılık	Test-tekrar test	Eşdeğer formlar	Yapılmamı	1	2	3	4	5	Diğer
Tutum	T1	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-
	T2	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-
	T3	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
	T4	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
	T5	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
Öz Yeterlik	Ö1	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
	Ö2	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
	Ö3	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
Kaygı	K1	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
	K2	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
Yeterlik	Y1	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
	Y2	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
Motivasyon	M1	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
Diğer	D1	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
	D2	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
	D3	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
	D4	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
	D5	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-

Aynı tabloda dinlemede kaygı ölçmeye yönelik geliştirilen 2 ölçeğin ikisinde de AFA yapılırken DFA yapılmadığı görülmektedir. Ölçeklerin ikisinde de ölçüt geçerliğini sağlamak adına yalnızca kapsam geçerliği çalışılmıştır. Ölçeklerin ikisinde de madde analizine yönelik madde test korelasyonu yapıldığı görülmektedir. İç tutarlıkları belirlenen ölçeklerin faktör boyutları ise farklılık göstermektedir. Tablo 3'e göre dinlemede yeterli ölçmeye yönelik geliştirilen 2 ölçeğin yalnızca birinde AFA ve DFA yapılırken birinde yapı geçerliğine dair herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Ölçeklerin yalnızca birinde kapsam geçerliği ve iç tutarlık çalışılırken iki ölçekte de madde analizi yapılmıştır. Ölçeklerin faktör boyutları ise benzerlik göstermekte olup iki ölçek de 4 faktörlü bir yapıya sahiptir.

Tablo 3'e bakıldığında dinlemede motivasyon ölçmeye yönelik geliştirilen 1 ölçeğin hem AFA hem DFA çalışmalarının yapıldığı; AFA ve DFA yapılan grupların farklı olduğu; ölçüt geçerliğini sağlamak adına yalnızca kapsam geçerliğine yönelik çalışıldığı saptanmıştır. Ölçeğin madde analizi ise yapılmamıştır. Ölçeğin iç tutarlığına yönelik çalışılırken ölçeğin 3 faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde dinlemede diğer alanları ölçmeye yönelik geliştirilen 5 ölçeğin tümünde AFA yapılırken 1 ölçek hariç kalan ölçeklerde DFA da yapıldığı görülmektedir. AFA ve DFA yapılan gruplara bakıldığında 3 ölçekte çalışılan gruplar farklıyken birinde aynı, birinde ise belirtilmemiştir. Ölçeklerin ölçüt geçerliğine bakıldığında bir ölçekte uygunluk geçerliğine yönelik çalışıldığı görülürken kalan tüm ölçeklerde kapsam geçerliğine yönelik çalışıldığı görülmektedir. Ölçeklerin tümünde madde analizi yapılmış, iç tutarlık çalışılmıştır. Ölçeklerin faktör boyutları ise farklılık göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Türkiye'de dinleme becerisine yönelik ölçek geliştirme çalışmalarının tematik içerik analizi kullanılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 2024 yılına değin ana dili eğitiminde dinleme becerisine yönelik geliştirilen tüm ölçek geliştirme çalışmaları ele alınmıştır. Türkiye'de eğitim alanında en bilindik veri tabanlarından olan ULAKBİM Ulusal Veritabanları, ERİC, YÖK Tez Tarama, Google Scholar, WOS ve ölçek taramada en çok kullanılan TOAD gibi indeksler taranmıştır ve 18 dinleme ölçeği geliştirme çalışmasına ulaşılmıştır. Yapılan bu tarama ve çıkan sonuca bakıldığında Türkiye'de ana dili eğitimi alanında birçok ölçek geliştirme çalışması olduğu görülmesine rağmen dinleme becerisine yönelik yeterli ölçek geliştirme çalışmasının olmadığı, yalnızca beş adet tutum ölçeğinin, üç adet öz yeterlik ölçeğinin, iki adet kaygı ölçeğinin, bir adet motivasyon ölçeğinin ve beş adet dinlemede diğer alanları ölçmeye yönelik ölçeğin geliştirildiği görülmüştür.

İncelenen ölçek geliştirme çalışmaları ana temalara göre değerlendirildiğinde ölçeklerin çoğunluğunun tutum ve diğer alanlara yönelik olduğu tespit edilmiştir. Öz yeterlik, yeterlik, kaygı ve motivasyona yönelik ölçek geliştirme çalışmalarının oldukça sınırlı olduğu belirlenmiştir. Özellikle motivasyona yönelik yalnızca bir ölçek geliştirme çalışmasının olması dikkat çekmektedir. Ele alınan ölçek geliştirme çalışmalarının yıllarına bakıldığında ise neredeyse tüm çalışmaların son 10 yıl içerisinde yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla dinleme becerisine yönelik ölçek geliştirme çalışmalarının son 10 yıldan önce var olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Ele alınan ölçek geliştirme çalışmalarına bakıldığında çalışmaların tümünde kuramsal temellerin atıldığı ve çalışmanın amacının belirtildiği görülmektedir. Çepni'ye (2021) göre akademik bir çalışmanın kuramsal temellere dayandırılması kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda ele alınan ölçek geliştirme çalışmalarının bu kriterle uygun bir şekilde geliştirildiği görülmektedir.

Sayfa | 2186

İncelenen ölçek geliştirme çalışmalarının madde hazırlama süreçlerinde tüm çalışmalarda kaynak taramasına başvurulduğu, birçok çalışmada ise bunun yanı sıra görüş alındığı görülmektedir. Gash (1999) yapmış olduğu çalışmada alanyazın taramasının yalnızca akademik araştırmalarda değil, inovatif her alanda dikkate alınması gereken ilk adım olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla ele alınan ölçek geliştirme çalışmaları kaynak taramasına ve görüş almaya başvurarak sağlam bir adımla işe başlamış denebilir.

Araştırmada yer alan ölçek geliştirme çalışmalarının az bir kısmında olumsuz madde yer aldığı saptanmıştır. Bayat'a (2014) göre derecelendirmeli cevap anahtarlı ölçekleme tekniğinde önermeler tespit edilirken bazı önermelerin olumsuz ifadelerle tasarlanmasının cevaplamayı daha güvenilir hâle getireceği düşünülmektedir. Bu bağlamda ölçek geliştirme çalışmalarında olumsuz maddelere yer vermenin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu durum dinlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışmalarında olumsuz maddelere daha çok başvurulmasına sebep olarak görülebilir.

İlgili ölçek geliştirme çalışmalarının madde yazım süreci incelendiğinde tüm çalışmalarda uzman görüşüne başvurulduğu görülmektedir. Alan yazında ölçek geliştirme çalışmalarının çoğunda da uzman görüşüne başvurulduğu belirtilmiştir (Acar Güvendir ve Özer Özkan, 2022). İlgili ölçek geliştirme çalışmalarında görüşü alınan uzman niteliklerine bakıldığında ise çalışmaların çoğunluğunda hem konu alanı uzmanından hem de ölçme-değerlendirme uzmanı ve diğer uzmanlardan görüş alındığı görülmektedir. Bu durum dinlemeye yönelik geliştirilen ölçeklerin hem disiplinlerarası olarak daha güvenilir olduğunu hem de daha kapsamlı çalışmalar olduğunu gösterebilir.

Erkuş'a (2019) göre ön değerlendirme uygulamasının maddelerin okunabilirliği-anlaşılabilirliğinin belirlenmesi, cevaplayıcılar tarafından anlaşılmayan kısımların tespit edilmesi, yanlış veya hatalı yazılmış kısımların saptanması, ortalama cevaplama süresinin tespiti gibi birçok faydası vardır. İncelenen ölçek geliştirme çalışmalarına bakıldığında çalışmaların büyük bir bölümünde ön değerlendirme uygulamasının gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda dinlemeye yönelik geliştirilen ölçeklerin birçoğunda ön deneme uygulamasının yapılmasıyla birlikte bu ölçeklerin belirtilen faydalarla daha güvenilir geliştirilen ölçekler olduğu söylenebilir.

İncelenen çalışmaların çoğunluğunun madde sayısının 1-50 madde aralığında olduğu ve bu maddelerin genellikle 5'li cevap kategorisiyle oluşturulduğu belirlenmiştir. Gökdemir ve Yılmaz, (2023) ölçekteki dereceleme kategorilerinin ve madde sayısının artırılmasının güvenilirliği artırdığını ancak cevaplayanları olumsuz etkileyebileceğini bu nedenle de makul sayıda madde ve ideal olarak beşli ya da yedili likert derecelendirmenin kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ele alınan çalışmalar incelendiğinde bu şartları sağladığı görülebilir.

Araştırmaya dâhil edilen ölçeklerin örneklem büyüklüklerinin en az 200 olduğu görülmektedir. Az sayıda çalışma ise 1000 ve üstü örneklem sayısına sahiptir. Tabachnick ve Fidell (2012) ölçek

geliştirmede en az örneklem sayısının 300 olduğunu ancak yüksek yük değerlerine ulaşabilmek için büyük örneklem gerektirdiğini, 150 civarında örneklem büyüklüğünün yeterli olabileceğini belirtmiştir. Rouquette ve Falissard (2011) ise minimum örneklem büyüklüğünün 300 olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda ele alınan çalışmalara bakıldığında yalnızca 3 çalışmanın 300 kişiden az örneklem sahip olduğu ancak bu çalışmaların da yük değerlerinin yerinde olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla ele alınan ölçek geliştirme çalışmalarının bu ölçütü karşıladığını söylemek yerinde olacaktır.

Yapı geçerliği için incelenen ölçeklerde 1 çalışma hariç tüm çalışmalarda AFA yapıldığı, bunun yanı sıra çalışmaların çoğunluğunda AFA ile birlikte DFA da yapıldığı görülmektedir. Fabrigar ve Wegener'e (2011) göre ölçek geliştirme sürecinde çok önemli bir yere sahip olan açıklayıcı faktör analizi psikoloji, eğitim, sağlık veya diğer disiplinlerde altta yatan gizil yapıyı ortaya çıkarmak için önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda ele alınan çalışmaların biri hariç tümünde AFA yapılması bu önemi göz ardı etmediklerini göstermektedir. DFA ise varsayılan kuramsal yapının verilere ne denli iyi uyduğunu belirlemek için önemlidir (Effendi, vd., 2019). Bu bağlamda ele alınan çalışmalara bakıldığında çalışmaların yarısında DFA yapıldığı görülmektedir. Ele alınan çalışmalara bakıldığında neredeyse bütün çalışmalarda AFA ve DFA yapılan grupların farklı olduğu görülmektedir. Oysa Cabrera-Nguyen'e (2010) göre ölçekte ölçülen yapının tespit edilmesi için analizlere AFA ile başlanıp sonra belirlenen yapının yeni bir örnekleme DFA ile analizinin devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda açıklayıcı faktör analizinin yanı sıra doğrulayıcı faktör analizi yapılan çalışmalara bakıldığında doğrulayıcı faktör analizinin yeni bir örnekleme yapıldığı görülüp bu ölçütü karşıladığı söylenebilir.

Ölçekler ölçüt geçerliği açısından değerlendirildiğinde yalnızca bir çalışmada uygunluk geçerliğine yönelik bir uygulamanın gerçekleştirildiği, hiçbir çalışmada yordama geçerliğine yönelik bir uygulama gerçekleştirilmediği ve bir çalışma hariç tüm çalışmalarda kapsam geçerliğine yönelik uygulama gerçekleştirildiği görülmektedir. Acar Güvendir ve Özer Özkan'a (2022) göre de yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının çok azında ölçüt geçerliği incelenmiştir.

Araştırmada yer alan ölçek geliştirme çalışmalarının madde analizleri incelendiğinde bir çalışma haricinde tüm çalışmalarda madde analizi yapıldığı görülmektedir. Özbaş'na (2022) göre ölçekte yer alacak maddelere karar verilirken de maddelerin doğru bir şekilde seçilebilmesi için madde analizlerinin yapılması gereklidir. Bu bağlamda ele alınan ölçeklerin neredeyse tümünde madde analizi yapılarak bu ölçüt karşılanmıştır. Ele alınan ölçeklere bakıldığında 6 çalışmada hem madde-test korelasyonu analizi hem de alt-üst grup analizi yapıldığı görülmektedir.

İlgili ölçek geliştirme çalışmalarının güvenilirlikleri için bir çalışma hariç tüm çalışmalarda iç tutarlığı sağlamak adına cronbach α katsayısının hesaplandığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde ölçek geliştirme çalışmalarının birçoğunda bu hesaplamanın yapıldığı ve iç tutarlıkla birlikte güvenirliliğin sağlandığı görülmektedir (Acar Güvendir ve Özer Özkan, 2022; Erkuş, 2019). Tezbaşaran'a (1997) göre likert tipi ölçeklerde, ölçekte yer alan her bir maddenin aynı özelliği ölçmesi sebebiyle iç tutarlığın sınanması gerektiğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra üç ölçek geliştirme çalışmada güvenirliliği sağlamak adına test-tekrar test tekniğinin de uygulandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen ölçek geliştirme çalışmalarının bulguları incelendiğinde ana dili eğitiminde diğer çalışmalarda olduğu gibi ölçek geliştirme çalışmalarında da dinlemenin diğer becerilere göre mahrum bırakıldığı belirtilebilir. Bunun yanı sıra ifade edilen ölçütlerin karşılanmaması, bazı önemli noktaların göz ardı edilmesi gibi nedenlerle dinleme eğitimi alanında ölçek geliştirme süreciyle alakalı sıkıntıların olduğu sonucuna ulaşılabilir. Dinleme eğitime yönelik az sayıda ölçek geliştirilmesi ve geliştirilen ölçeklerin bazılarının temel ölçütleri karşılamaması, ölçeklerin alanda ölçülmek istenen özellikleri doğru ve nitelikli ölçememesi gibi ya da hatalı ölçümler yapma gibi sorunlar yaratacaktır. Bu bağlamda yeni yapılacak çalışmaların ölçek geliştirme ölçütlerine göre yapılması kritik öneme sahiptir. Bu bulgu ve sonuçlardan yola çıkarak şu öneriler sunulabilir:

- Elde edilen bulgular, ana dili eğitimi alanında dinlemeye yönelik geliştirilen ölçeklerin yeterli sayıda olmadığını, bu alanda daha çok ölçeğe ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu sebeple dinleme becerisine yönelik farklı boyutları ölçen ölçek geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Dinlemeye yönelik daha çok tutum ve diğer alanlarla ilişkili ölçeklerin geliştirildiğinden motivasyon, kaygı, yeterlik, öz yeterlik gibi alanlara yönelik daha çok ölçeğe ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle bu alanlara yönelik ölçek geliştirilmelidir.
- Dinlemeye yönelik geliştirilen ölçeklerin hedef kitesinin ağırlıklı olarak ortaokul ve lisans öğrencileri olduğu için ilkökul, lisans ve lisansüstü düzeyde dinleme ölçekleri geliştirilmelidir.
- Bulgulara göre dinlemeye yönelik geliştirilen ölçeklerin çoğunda olumsuz maddeye yer verilmediğini görülmektedir. Daha doğru ve nitelikli sonuçlara ulaşmak için geliştirilecek ölçeklerde olumsuz maddelere yer vermeye özen gösterilmelidir.
- Dinlemeye yönelik geliştirilecek yeni ölçeklerde görüşüne başvurulmuş uzmanların nitelikleri çeşitlendirilmeli, konu alanı uzmanının yanı sıra ölçme-değerlendirme uzmanı, dil uzmanı ve farklı uzmanlara da görüş alma konusunda başvurulmalıdır.
- İncelenen ölçeklerin bazılarında ön değerlendirme uygulamasının yapılmadığı belirlenmiştir. Yeni geliştirilecek ölçeklerde daha doğru ve nitelikli ölçekler geliştirebilmek için ön değerlendirme uygulamasının yapılması daha işlevsel çalışmaların oluşmasını sağlayacaktır.
- Çoğu ölçekte yalnızca AFA yapıldığı, DFA yapılmadığı tespit edilmiştir. Daha geçerli ve nitelikli ölçekler geliştirmek adına AFA'nın yanı sıra DFA da yapılması uygun olacaktır.
- Ölçeklerin neredeyse tümünde güvenilirliği sağlamak adına yalnızca iç tutarlılığa bakıldığını göstermektedir. Geliştirilen ölçeğin yalnızca tutarlılığına yönelik değil, kararlılığına, duyarlılığına yönelik de uygulamalar yapılmalıdır.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Acar Güvendir, M., ve Özer Özkan, Y. (2022). *Tüm yönleriyle ölçek geliştirme süreci*. Pegem Akademi.
- Altunışık, P. D. (2023). Sosyal bilimlerde ölçek geliştirme ve değerlendirme süreci. P. Altunışık, D. Boz, P. Gegez, P. Koç, P. Sıgı, D. Yıldız, ve P. Yüksel (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: yeni perspektifler içinde*, (s. 225-274). Seçkin Yayıncılık.
- Altunışık, P. D. (2023). Sosyal bilimlerde ölçme ve ölçekler. P. Altunışık, D. Boz, P. Gegez, P. Koç, P. Sıgı, D. Yıldız, ve P. Yüksel (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: yeni perspektifler içinde*, (s. 185-186). Seçkin Yayıncılık.
- Aspfors, J., ve Fransson, G. (2015). Research on mentor education for mentors of newly qualified teachers: a qualitative meta-synthesis. *Teaching and Teacher Education*, (48), 75-86. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2015.02.004>
- Aydın, M., Kılıç, A., ve Şahin, Ş. (2023). *Uygulamalı ölçek geliştirme*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bajpai, S., ve Bajpai, R. (2014). Goodness of measurement: reliability and validity. *Review Article*, 3(1), 173-176. <https://doi.org/10.5455/ijmsph.2013.191120133>
- Bayat, B. (2014). Uygulamalı sosyal bilim araştırmalarında ölçme, ölçekler ve "likert" ölçek kurma tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1-24.
- Cabrera-Nguyen, E. P. (2010). Author guidelines for reporting scale development and validation results in the journal of the society for social work and research. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 1(2), 99-103. <https://doi.org/10.5243/jsswr.2010.8>
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. <https://doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Çepni, S. (2021). Proje, tez ve araştırma makalelerinin kavramsal ve kuramsal çerçevesi nasıl yapılandırılmalı? *Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 4(3), 203-216.
- DeVellis, R. F. (2011). *Scale development: theory and applications (applied social research methods)* (Third edition). Sage Publications.
- Effendi, M., Khairani, A., ve Adnan, R. (2019). Exploratory factor analysis for adversity quotient instrument among youth. *Journal of Critical Reviews*, 6(6), 234-242. <https://doi.org/10.22159/jcr.06.06.33>
- Ercan, İ., ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.
- Erkuş, A. (2019). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme* (4. Baskı). Pegem Akademi.
- Erkuş, A. (2020). Ölçme araçlarının psikometrik nitelikleri. A. Erkuş, Ö. Sünbül, S. Ömür Sünbül, S. Yormaz, ve S. Aşiret (Ed.), *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme 2 içinde*, (s. 4-26). Pegem Akademi.
- Erwin, E., Brotherson, M., ve Summers, J. (2011). Understanding qualitative metasynthesis: issues and opportunities in early childhood intervention research. *Journal of Early Intervention*, 33(3), 186-200. [doi:https://doi.org/10.1177/1053815111425493](https://doi.org/10.1177/1053815111425493)
- Fabrigar, L., ve Wegener, D. (2011). *Exploratory factor analysis*. Oxford University Press.
- Gash, S. (1999). *Effective literature searching for research*. Gower Publications.
- Gökdemir, F., ve Yılmaz, T. (2023). Likert Tipi ölçekleri kullanma, modifiye etme, uyarlama ve geliştirme süreçleri. *Journal of Nursology*, 26(2), 148-160. <https://doi.org/10.5152/JANHS.2023.22260>
- Gürefe, N., ve Kan, A. (2013). The study of validity and reliability of the attitude scale on the subjects of geometric objects for the prospective teachers. *Elementary Education Online*, 12(2), 356-366.
- Hamzadayı, E. (2021). Dinleme becerisinin temel kavramları. N. Bayat (Ed.), *Dinleme ve eğitimi içinde*, (s. 1-18). Anı Yayıncılık.
- Hinkin, T. R. (1995). A review of scale development practices in the study of organizations. *Journal of Management*, 21(5), 967-988. <https://doi.org/10.1177/014920639502100509>
- Karakoç, F., ve Dönmez, L. (2014). Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*(40), 39-49. <https://doi.org/10.25282/ted.228738>
- Güvenç, N. ve Karakuş Tayşi, E. (2024). Dinleme becerisiyle ilgili ölçek geliştirme süreci: Bir tematik içerik analizi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15 (3), 2169-2191.
DOI. 10.51460/baebd.1536512

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 2169-2191.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Kennedy, L., ve Macneela, P. (2013). Adolescent acculturation experiences: A meta-ethnography of qualitative research. *International Journal of Intercultural Relations*(40), 126-140. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2013.11.003>
- Kirk, J., ve Miller, M. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Sage Publications.
- Kumar, V., Leone, R., Aaker, D., ve Day, G. (2018). *Marketing research thirteenth edition* . SPi Global.
- Lamm, K., Lamm, A., ve Edgar, D. (2020). Scale development and validation: methodology and recommendations. *Journal of International Agricultural and Extension Education*, 27(2), 24-35. <https://doi.org/10.5191/jiaee.2020.27224>
- Lecompte, M. D., ve Goetz, J. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 31-60. <https://doi.org/10.3102/00346543052001031>
- McMillan, J. H., ve Schumacher, S. (2013). *Research in education: evidence-based inquiry*. Pearson Education.
- Mohajan, H. (2017). Two criteria for good measurements in research: validity and reliability. *Annals of Spiru Haret University*, 17(3), 58-82. <https://doi.org/10.26458/1746>
- Noblit, G., ve Hare, R. (1988). *Meta-ethnography: synthesizing qualitative studies*, (Vol. 11 b.). Sage Publications.
- Özbaşı, D. (2022). Ölçek Geliştirme sürecinde madde analizi ve güvenilirlik. M. Acar Güvendir, ve Y. Özer Özkan (Ed.), *Tüm yönleriyle ölçek geliştirme süreci içinde*, (s. 58-68). Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (2. Baskı). (M. Bütün, ve S. Demir, Çev.) Pegem Akademi.
- Rouquette , A., ve Falissard , B. (2011). Sample size requirements for the internal validation of psychiatric scales. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 20(4), 235-349. <https://doi.org/10.1002/mpr.352>
- Slavec, A., ve Drnovsek, M. (2012). A perspective on scale development in entrepreneurship research. *Economic and Business Review*, 14(1), 39-62. <https://doi.org/10.15458/2335-4216.1203>
- Staneva, A., Bogossian , F., ve Wittkowski, A. (2015). The experience of psychological distress, depression, and anxiety during pregnancy: a meta-synthesis of qualitative research. *Midwifery*, 31(6), 563-573. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2015.03.015>
- Şahin , E., ve Derin, S. (2023). Development, validity and reliability of significance quest scale. *International Journal of Educational Research Review*, 8(3), 446-458. <https://doi.org/10.24331/ijere.1226598>
- Tabachnick , B., ve Fidell, L. (2012). *Using multivariate statistics* (6th Edition). Pearson Education.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu* (2 baskı).Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Thomas, J., ve Harden, A. (2008). Methods for the thematic synthesis of qualitative research in systematic reviews. *BMC Medical Research Methodology*, 8(1), 1-20. <https://doi.org/10.1186/1471-2288-8-45>
- Thorne, S., Jensen, L., Kearney, M., Noblit , G., ve Sandelowski , M. (2004). Qualitative metasynthesis: reflections on methodological orientation and ideological agenda. *Qualitative Metasynthesis: Reflections on Methodological Orientation and Ideological Agenda*, 14(10), 1342-1365. <https://doi.org/10.1177/1049732304269888>
- Yıldırım, P., ve Şimşek, P. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Ek.1 Araştırmaya Dahil Edilen Ölçek Geliştirme Çalışmalarının Listesi

Makalenin Künyesi

Çarkıt, C., ve Altun, K. (2020). Eleştirel dinleme/izleme özyeterlilik ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 711-717. <https://doi.org/10.18506/anemon.616010>

Demir-Atalay, T., ve Melanlıoğlu, D. (2016). Ortaokul öğrencileri için dinleme stratejileri ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (57), 1885-1904. <https://doi.org/10.14222/Turkiyat1600>

Doğan, B., ve Erdem, İ. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme stratejileri kullanım sıklığı ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 64-81. <https://doi.org/10.19160/5000204360>

Dölek, O., ve Yıldırım, İ. (2021). Ortaokul öğrencileri için dinleme motivasyonu ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Language Academy*, 9(2), 1-16. <https://doi.org/10.29228/ijla.49839>

Erdem, A., ve Erdem, M. (2014). "Dinle-izle-anlat" dinleme ve konuşma yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 418-432.

Gazioğlu, M., ve Karakuş, N. (2021). Developing attitude scale towards the effect of listening skills of tales: a validity and reliability study. *Ulakbilge*, 59, 493-503. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-59-01>

Kaplan, K. (2023). Öğretmen adayları için dinleme tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 224-238. <https://doi.org/10.33200/ijcer.1186618>

Karagöz, B., ve İşcan, A. (2016). Listening anxiety scale for university students: a study of validity and reliability. *Participatory Educational Research (PER)*, 4, 199-203.

Katranlı, M., ve Melanlıoğlu, D. (2022). The listening barriers scale for university students: a study of validity and reliability. *International Journal of Progressive Education*, 18(3), 165-182. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2022.439.11>

Kurudayıoğlu, M., Yazıcı, E., ve Göktentürk, T. (2021). Turkish teacher candidates' self-efficacies to use listening strategies scale: a validity and reliability study. *Sage Open*, 11(2), 1-18. <https://doi.org/10.1177/21582440211023174>

Kurudayıoğlu, M., ve Kana, F. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi özyeterlilik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258.

Melanlıoğlu, D. (2013). Ortaokul öğrencileri için dinleme kaygısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 851-876. <https://doi.org/10.16916/aded.77359>

Ocak, G., ve Tiraki, Ö. (2019). Etkili dinleme becerisi ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. In V. *Turkcess Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitapçığı* (ss. 1449-1463). İstanbul, Türkiye.

Onder, R., Aytaç, N., ve Unlu, S. (2015). Validity and reliability study of listening skill attitude scale. *International Journal of Educational Researchers*, 6(2), 43-44.

Taşkın, Y. (2017). Öğretmen adayları için eleştirel dinleme tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Language Academy*, 5(2), 116-128. <https://doi.org/10.18033/ijla.3486>

Tayşi, E. K., ve Özbay, M. (2016). Ortaokul öğrencileri için dinlemeye yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(2), 187-199. <https://doi.org/10.16916/aded.50929>

Yalçın, G., ve Özcan, M. (2022). Dinleme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1231-1242. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.1214707>

Yıldız, S. (2018). Akademik dinleme becerisi yeterliliği ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1210-1230. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2018.-400747>